

DOI <https://doi.org/10.32782/NSER/2024-1.04>
УДК 378.147:004

ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Петрова Юліана Юрїївна

викладач кафедри іноземних мов
Одеського національного економічного університету
ORCID ID: 0000-0002-4513-8738

У статті розглядаються інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), їх класифікація та характеристики, оскільки створення та розвиток інформаційного суспільства передбачає їх широке застосування в освіті.

Прискорення розвитку є суттєвою та специфічною рисою всього суспільного процесу. Система освіти – не виняток. Інноваційні процеси, що поєднують створення, освоєння та застосування педагогічних нововведень, через таку єдність здатні значно прискорити процеси оновлення школи, системи освіти загалом.

За названою вище тенденцією ховається вага різноманіття протиріч, властивих сучасній системі освіти. Провідне протиріччя першого етапу між старим і новим породжується як соціальними, так і педагогічними потребами у зміні системи освіти та її складових частин. Натепер такі потреби характеризують нову якість людського життя, пов'язану насамперед з науково-технічним прогресом, глобальними проблемами сучасності, тобто необхідністю вирішення як внутрішньодержавних, так і світових соціально-економічних та педагогічних завдань. Усе це вимагає оновлення змісту, процесу навчання та виховання на всіх етапах безперервної освіти [1, с. 63].

Величезні соціальні перетворення, а саме бурхливий науково-технічний прогрес, який відбувся у нашій країні, ставить дедалі вищі вимоги до навчання і виховання кожної людини, для її освіти і самоосвіти, для її психічного розвитку. В цих умовах стає особливо актуальним формування в усіх людей активної життєвої позиції у праці та у навчанні. Основи такого виховання закладаються вже у школі насамперед завдяки повсякденній навчально-виховній роботі педагогів із учнями.

Реалізація цього становища можлива лише у тому випадку, якщо система навчання буде максимально орієнтована на особистість здобувача, його реальні потреби і мотиви, соціокультурні та індивідуальні програми розвитку. Тому побудова навчального процесу має здійснюватися з погляду логіки розвитку особистості здобувача, його суб'єктивного внутрішнього стану, його індивідуальної програми засвоєння мови, що вивчається. Щоб реалізувати це становище, необхідно впроваджувати у практику дидактико-методичні технології, метою яких є постійне збагачення досвідом творчості, формування механізму самоорганізації особистості кожного, хто навчається [1, с. 65].

Ключові слова: інновації, комп'ютерні технології, самоосвіта, безперервна освіта, людський потенціал, самостійна робота, методика викладання.

Petrova Yu. Yu. Characteristic features of information and communication technologies

The article examines information and communication technologies (ICT), their classification and characteristics, since the creation and development of the information society involves their wide application in education.

Acceleration of development is an essential and specific feature of the entire social process. The education system is no exception. Innovative processes that combine the creation, mastering and application of pedagogical innovations, due to such unity, can significantly accelerate the processes of school renovation and the education system as a whole.

The weight of the variety of contradictions inherent in the modern education system is hidden behind the above-mentioned trend. The leading contradiction of the first stage between the old and the new is generated by both social and pedagogical needs to change the education system and its constituent parts. Currently, such needs characterise a new quality of human life, primarily associated with scientific and technological progress, global problems of here and now, that is, the need to solve both national and global social and economic, and pedagogical tasks. All this requires updating the content, the process of learning and education at all stages of continuous education.

Enormous social transformations, namely the rapid scientific and technological progress that has taken place in our country, places increasingly higher requirements on the education and upbringing of each person, for his/her education and self-education, for his/her mental development. In the conditions, the formation of an active life position in work and education in all people becomes especially relevant. The foundations of such education are laid already at school – first of all, thanks to the daily educational and bringing up work of teachers with students.

Realisation of this position is possible only if the training system is fully oriented to the personality of a student, his/her real needs and motives, social and cultural and individual development programs. Therefore, the construction of the educational process should be carried out from the perspective of the logic of the learner's personality development, his/her subjective internal state, his/her individual program for mastering the language being studied. In order to realise this situation, it is necessary to implement didactic and methodical technologies in the workshop, the purpose of which is to constantly enrich the experience of creativity, to form a mechanism of self-organisation of the personality of each student.

Key words: *innovations, computer technologies, self-education, continuous education, human potential, independent work, teaching methods.*

Вступ. Нині комп'ютерні технології повною мірою використовуються у навчанні, за їх допомогою відкривається доступ до нових джерел інформації, підвищується ефективність самостійної роботи студентів. Є великий відсоток людей, які вивчають іноземну мову або підвищують рівень знань за допомогою спілкування через платформу Internet. Саме комп'ютерні технології дають нові можливості для творчості, набуття та закріплення професійних навичок, дозволяють реалізовувати принципово нові форми та методи навчання.

Забезпечити умови, які сприятимуть реалізації цього, дуже складно, але з появою комп'ютера з'явилися нові та ефективніші способи вирішення вищевказаного завдання.

Сучасні комп'ютерні технології нині використовують у всіх сферах діяльності. Підготовка фахівця у будь-якій галузі знань включає у себе, як мінімум, обов'язкову підготовку користувача, комп'ютерну грамотність, яка стає однією зі складових частин сучасного розуміння освіченої людини. Саме тому викладачі приділяють серйозну увагу використанню засобів нових інформаційних технологій на заняттях з іноземної мови [1, с. 66].

Комп'ютерні технології дозволяють організувати самостійні дії кожного студента:

аудіювання – кожен здобувач отримує можливість прослуховувати матеріал від носія мови;

говоріння – кожен студент вимовляє (повторює) фрази іноземною мовою за носієм;

граматичні завдання – кожен студент самостійно виконує різноманітні граматичні вправи [1, с. 66–67].

Методи та дослідження. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) розширюють рамки освітнього процесу, підвищуючи його практичну спрямованість, сприяють поліпшенню самостійної роботи студентів та підвищенню пізнавальної активності.

У рамках ІКТ виділяються 2 види технологій:

1. Технологія використання комп'ютерних програм, яка дозволяє ефективно доповнити процес навчання іноземної мови на всіх рівнях. Мультимедійні програми призначені як для аудиторної, так і для самостійної роботи студентів та спрямовані на розвиток граматичних та лексичних навичок.

2. Інтернет-технології дають широкі можливості для пошуку інформації, розроблення міжнародних наукових проєктів, ведення наукових досліджень [2, с. 47].

У сучасній вищій школі необхідне використання нових методів, які формували б активну та самостійну позицію студентів у навчанні та були спрямовані на розвиток пізнавальної активності. Саме сучасні інформаційні технології навчання є найбільш актуальним способом вирішення поставленого завдання. Щоб забезпечити всебічний розвиток студентів, необхідно організувати їхню участь у різноманітних видах діяльності і відносин, що поступово розширюються – від відносин в аудиторіях і до включення у суспільно-політичне життя країни.

Останнім часом у системі мовної освіти відбулися значні позитивні зміни як у організаційному, так і у змістовому аспектах. Викладач, який навчає іноземної мови, повинен володіти новими педагогічними та інформаційними технологіями, які забезпечать формування у студентів соціокультурної освіченості, мовної активності та готовності до міжкультурного спілкування у різних життєвих ситуаціях. У зв'язку із цим важливо звернути увагу на використання інноваційних технологій на заняттях з іноземної мови [2, с. 51].

Під інформаційно-комунікаційними технологіями розуміють сукупність методів та засобів збору, зберігання, обробки, передачі та подання інформації, що розширюють знання та розвивають їх можливості.

Інформаційними технологіями, як правило, називають технології, що використовують такі технічні засоби навчання, як аудіо, відео, комп'ютер та Інтернет. Впровадження в освітній процес нових інформаційних технологій отримало назву «інформатизація освіти». На сьогодні інформатизація освіти характеризується використанням потужних персональних комп'ютерів, нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, мультимедіа технологій та віртуальної реальності. З появою в процесі утворення такого складника, як інформатизація, стало необхідним переглянути його завдання, основними з яких є:

– підвищення якості підготовки спеціалістів на основі використання у навчальному процесі сучасних інформаційних технологій;

– застосування новітніх методів навчання та як результат підвищення творчої та інтелектуальної складових частин навчальної діяльності;

– адаптація інформаційних технологій навчання до індивідуальних особливостей здобувачів;

– удосконалення програмно-методичного забезпечення навчального процесу [2, с. 63].

Використання інформаційно-комунікативних технологій на заняттях з іноземної мови має такі цілі:

– створити умови для розвитку мовної компетенції через оволодіння новими мовними засобами за допомогою ІКТ;

– створити умови розвитку мовної компетенції через удосконалення навичок говоріння, аудіювання, читання, листування здобувачів;

– створити умови для розвитку соціокультурної компетенції через знайомство здобувачів із реаліями англійських країн, які представлені в автентичних джерелах;

– створити умови для розвитку стратегічної компетенції через проєктну діяльність, розвиток мовних умінь здобувачів з опорою на матеріали інтернет-сайтів;

– створити умови для розвитку таких якостей, як культура спілкування, вміння працювати у співпраці; розвивати здатність та готовність до самостійного вивчення іноземної мови, подальшої самоосвіти, набуття досвіду творчої діяльності.

Основним завданням викладача під час занять з іноземної мови є створення умов практичного оволодіння мовою, вибрати такі методи навчання, які б допомогли кожному здобувачу проявити свою активність, свою творчість. Також важливим завданням викладача є активізація пізнавальної діяльності здобувачів у процесі вивчення іноземної мови. На відміну від традиційних методик, у разі використання нових інформаційно-комунікативних технологій здобувачі самі стають головною фігурою, що діє, і самі відкривають шлях до засвоєння знань. Викладач виступає у цій ситуації активним помічником, і його головна функція – це організація та стимулювання навчального процесу. На заняттях з англійської мови за допомогою ІКТ можна вирішити низку завдань:

– сформувати навички та вміння читання, використовуючи різні матеріали, залежно від ступеня складності;

– удосконалювати вміння аудіювання на основі автентичних звукових ресурсів;

– удосконалювати вміння писемного мовлення, поповнювати свій словниковий запас (як активний, так і пасивний) лексику сучасної іноземної мови;

– формувати стійку мотивацію іншомовної діяльності здобувачів під час занять з іноземної мови [3, с. 912].

Однак, незважаючи на всі наявні переваги інформаційно-комунікативних технологій, їх використання ще не настільки поширене на заняттях з іноземної мови. На сьогодні використання ІКТ для повного оволодіння іноземною мовою стає абсолютно необхідним, і в найближчі кілька років інформаційні технології стануть важливою, невід'ємною частиною оволодіння іноземною мовою. Це пояснюється такими причинами:

– молоде покоління здобувачів живе у технологічному середовищі і це природна та невід'ємна частина їхнього життя. Для них нові технології – це те, що вони можуть принести із собою на заняття зі свого повсякденного життя;

– Інтернет пропонує чудові можливості для співпраці та зв'язку здобувачів освіти з різних міст та країн;

– ІКТ пропонують нові шляхи вивчення мови та критерії оцінки її ефективності [3, с. 913].

Незважаючи на всі представлені вище плюси використання ІКТ, є й частка негативних відносин з боку викладачів. Значна частина негативного ставлення педагога до нових технологій пов'язана, як правило, з такими факторами:

1. Недовіра з боку викладачів до нових технологій.

2. Відсутність достатньої підготовки педагогів.

3. Багато викладачів схильні вважати, що використання комп'ютера під час занять заважає «живому спілкуванню викладача та здобувача».

4. Також серед педагогів немає однозначної думки щодо впливу ІКТ на цілу групу параметрів, пов'язаних зі здоров'ям здобувачів, режимом дня, психологічною залежністю студентів від комп'ютера.

5. Нерідкі випадки, коли викладачі просто бояться, що комп'ютер не допомагатиме студентам, а відволікатиме їх від заняття.

6. Багато викладачів вважають свій рівень володіння технологіями та Інтернетом набагато нижчим за рівень своїх студентів, у зв'язку з цим з'являється страх використовувати ІКТ на заняттях [3, с. 914]. Внаслідок чого з'являється нездатність використовувати всі переваги нових технологій в аудиторіях. Таким чином, ми бачимо, що рівень знань викладача в галузі ІКТ принципово змінює його ставлення до можливостей використання ІКТ: сучасні викладачі розглядають комп'ютер не просто як засіб для ілюстрації навчального матеріалу, а використовують його як засіб для розвитку навчальної діяльності [3, с. 915].

Результати. Саме навчання із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій відкриває величезний мотиваційний потенціал у вивченні іноземної мови, сприяє розвитку пізнавального інтересу здобувачів. Щоб зрозуміти ставлення студентів до використання нових технологій під час занять, було проведено розмову

зі студентами перших курсів, які займаються за дисципліною «Іноземна мова професійного спілкування». Проаналізувавши відповіді студентів, бачимо, що результати опитування позитивні і включають такі моменти:

- зміст занять стає цікавим, наочним, зрозумілим;
- з'являється можливість займатися у будь-який зручний час незалежно від днів тижня, доби;
- можна проводити швидко та незалежно оцінювання – тестові завдання оцінює комп'ютер, а не конкретний викладач;
- можливість створити свій індивідуальний темп роботи;
- з'являється можливість занурення у мовне середовище;
- з'являється можливість спілкування зі здобувачами з інших країн та поява нових друзів зі всього світу.

Тому викладачу необхідно систематично використовувати інформаційно-комунікаційні технології на заняттях та у неаудиторний час.

У дослідженні брали участь здобувачі I курсу спеціальності 015 «Професійна освіта (Економіка)». Студентів було поділено на дві групи, тема заняття була «Career».

В одній групі навчання велося за традиційною методикою з використанням традиційних засобів навчання в кабінеті, який не обладнаний комп'ютером. В іншій групі навчання проводилося із застосуванням сучасних ІКТ. На заняттях використовувалися комп'ютер, мультимедійний проектор, екран, інтерактивна дошка, електронні підручники та методичні посібники. Викладання здійснювалося із застосуванням комп'ютерного тестування, комп'ютерних презентацій, відео-матеріалів. Наші дослідження показали, що студенти засвоюють матеріал краще у разі організації роботи із застосуванням ІКТ у навчальному процесі. Якість знань здобувачів відразу після вивчення теми становила:

60,4% успішності у групі, де викладач не використовував ІКТ;

79% успішності у групі, де викладач повною мірою використовував ІКТ.

Пояснити цей факт можна тим, що під час роботи в одній групі використовувалися інформаційні технології на заняттях для навчання, закріплення та перевірки знань. У другій групі така робота не проводилася. Результати, отримані в процесі дослідження, свідчать про ефективність запровадження ІКТ на заняттях. Включення ІКТ у традиційну лекційно-практичну систему викладання іноземної мови забезпечує цілеспрямовану роботу з різноманітними джерелами інформації та підвищує ефективність занять та оперативність проведення поточного контролю засвоєння навчального матеріалу, а отже, сприяє підвищенню

якості навчання. Використання ІКТ у викладанні такої дисципліни збільшує зацікавленість студентів у здобутті нових знань та глибокому засвоєнні їх, допомагає організувати осмислене включення студентів до активного освітнього процесу, розвиває самостійність, уміння знаходити, відбирати та оформляти матеріал за досліджуваними розділами програми. Самостійна постановка питань та визначення шляхів їх вирішення різними дослідницькими способами сприяє розкриттю творчого потенціалу студентів.

Висновки. У результаті використання на заняттях інформаційно-комунікаційних технологій студенти, навчившись визначати освітні потреби та заповнювати прогалини під керівництвом викладача та самостійно, привчаються до активного освоєння навчального матеріалу та відчують радість від оволодіння новими способами діяльності.

Слід також пам'ятати, що застосування інформаційних технологій у навчальному процесі з іноземної мови стане ефективним, якщо буде забезпечено їх органічний зв'язок та поєднання з традиційними методами та прийомами навчання. У викладанні іноземної мови ІКТ використовуються під час пояснення нового матеріалу для максимального його засвоєння, для оптимального закріплення вивченого матеріалу, для покращення контролю знань здобувачів, для організації ефективної самостійної роботи з предмета, в т.ч. пошуково-дослідницької діяльності. Тестовий контроль та формування умінь і навичок за допомогою ІКТ передбачає можливість швидше та об'єктивніше, ніж у разі традиційного способу, виявити знання та незнання учнів, дає можливість студентам самим оцінити свої знання та рівень лінгвістичної (мовної) компетенції. Цей спосіб організації навчального процесу зручний та простий для оцінювання у сучасній системі обробки інформації. У процесі систематичного практичного застосування ІКТ дозволяють вносити доповнення, корекцію в методику проведення занять та позааудиторних заходів. Мультимедійні презентації сприяють засвоєнню теоретичного матеріалу як через активізацію розумової діяльності, так і через можливість перенесення знань за наявності ідентичних елементів з досвіду минулої діяльності. Використання ІКТ у навчальному процесі збільшує можливості постановки навчальних завдань та управління процесом їх виконання. Постійна робота з підготовки занять із використанням ІКТ відкриває нові можливості для творчого зростання та професійного розвитку самих викладачів.

Виходячи з аналізу теоретичних основ та практичного використання ІКТ у викладанні дисципліни «Іноземна мова професійного спілкування», можна зробити висновки про доцільність

використання інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях з іноземної мови. Студенти виявляють стійкий інтерес до вивчення іноземної мови, показують гарні результати.

Література:

1. Каретна О.О. Роль та особливості інформаційно-комунікаційних технологій у взаємодії органів державної влади з громадянським суспільством / О.О. Каретна, І.М. Милосердна, І.І. Ігнат'єва. *Науковий журнал «Політикус»*. Випуск № 5. Одеса, 2020. С. 62–68.
2. Кочубей Л. Особливості сучасних інформаційно-комунікативних технологій в Україні. *Наукові записки ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України*. Випуск № 3 (89). 2019. С. 44–70.
3. Шарпіта В.С. Особливості розвитку інформаційно-комунікаційних технологій у сучасних умовах української економіки / В.С. Шарпіта, Н.О. Іванченко. *Науковий журнал «Економіка і суспільство»*. Випуск № 10. Мукачівський державний університет. 2017. С. 911–915.

References:

1. Karetna, O. O., Myloserdna, I. M., Ihnat'yeva I. I. (2020). Rol' ta osoblyvosti informatsiyno-komunikatsiynykh tekhnolohiy u vzayemodiyi orhaniv derzhavnoyi vlady z hromadyans'kym suspil'stvom [The role and features of information and communication technologies in the interaction of state authorities with civil society]. Odesa: Naukovyy zhurnal «Politykus». Vypusk № 5.
2. Kochubey, L. (2019). Osoblyvosti suchasnykh informatsiyno-komunikatyvnykh tekhnolohiy v Ukrayini [Features of modern information and communication technologies in Ukraine]. Naukovi zapysky IPiEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrayiny. Vypusk № 3 (89).
3. Sharpita, V. S. & Ivanchenko, N. O. (2017). Osoblyvosti rozvytku informatsiyno-komunikatsiynykh tekhnolohiy u suchasnykh umovakh ukrayins'koyi ekonomiky [Features of the development of information and communication technologies in the modern conditions of the Ukrainian economy]. Naukovyy zhurnal «Ekonomika i suspil'stvo». Vypusk № 10. Mukachivs'kyi derzhavnyi universytet.